

Oponentský posudek na habilitační práci

Uchazečka: **JUDr. Mgr. Magdalena Pfeiffer,, Ph.D.**
Název práce: **Dědický statut – právo rozhodné pro přeshraniční dědické poměry**
Obor: **Mezinárodní právo soukromé a právo mezinárodnmo obchodu**
Oponent: **prof. JUDr.Květoslav Růžička, CSc.**
Pracoviště oponenta: **Právnická fakulta Univerzity Karlovy**

Posuzovaná habilitační práce není první prací uchazečky, se kterou jsem měl možnost se podrobně seznámit a jejíž výsledky vědeckého bádání jsem mohl využít při výuce mezinárodnho práva soukromého, zejména v oblasti dědického řízení s mezinárodním prvkem.

Z definice mezinárodního práva soukromého se dovozuje, že tento cílený soubor se zabývá právní problematikou soukromoprávních poměrů, ve kterých se vyskytuje v důležité roli mezinárodní prvek. Mezinárodní právo soukromé sdružuje právní normy z různých systémů: vnitrostátního, mezinárodního a unijního práva. Jde jak o normy hmotněprávní, tak i o normy procesněprávní. Mezinárodní dědické právo rovněž tak zahrnuje oba druhy těchto norem, zájem uchazečky je v posuzované práci soustředěn na normy hmotněprávní, tedy ty, které nám určují dědický statut. S dědickým statutem se v praxi můžeme setkat v podstatě dvakrát, jako zůstavitelé, kdy se zodpovědně připravujeme pro případ své smrti, a jako dědici, kdy jen očekáváme, jaký bude náš dědický podíl.

Uchazečka si stanovila za cíl své habilitační práce určování rozhodného práva v oblasti mezinárodnho dědického práva. Podle uchazečky se dědický statut nestává relevantním až v okamžiku smrti zůstavitele, kdy je třeba vypořádat majetek tvořící pozůstalost, ale velmi významnou roli může sehrát již za života zůstavitele v rámci plánování pozůstalosti, tedy již předem pro zajištění jistoty, jaké bude rozhodné právo ohledně pozůstalosti.

Oponovaná práce si dala dále za cíl komplexně postihnout a analyzovat z pohledu České republiky relevantní právní úpravu, která řeší kolize právních v mezinárodních dědických poměrech. Správné vyhodnocení vzájemného vztahu konkurujících si ustanovení v předpisech různé povahy je pro určení dědického statutu klíčové. Správné rozhodnutí pak klade vysoké nároky na odborné znalosti soudců, notářů i advokátů. Jak píše uchazečka na str. 325, jsou pozůstalostní řízení s mezinárodním prvkem velmi komplikovanou agendou, mnohdy s nečekaným výsledkem (str. 21).

Nejdůležitější právní normou upravující dědický statut je v současné době nařízení o dědictví,¹ které z hlediska dědického statutu unifikuje kolizní normy. Historické, kulturní, náboženské a ekonomické rozdíly v jednotlivých státech zatím nedovolují ani mezi členskými státy Evropské unie unifikovat hmotněprávní úpravu dědictví, jako to bylo možné celosvětově v oblasti mezinárodní kupní smlouvy.² Souhlasím proto s názorem uchazečky, že unifikaci dědického práva nelze očekávat ani ve vzdálenější budoucnosti (str. 20). Jak je vidět na konkrétních případech, nápad dědických věcí neustále roste, dochází k migraci osob, uzavírají se smíšená manželství, české osoby nabývají nemovitý majetek v zahraničí a cizinci na našem území. A právě unifikace kolizních norem mezinárodního dědického práva přináší vyšší míru právní jistoty pro všechny zúčastněné (str. 7).

Vlastní text habilitační práce je členěn do tří svým obsahem logicky navazujících částí (úvod je označen jako část 1 a závěr jako část 5). V části druhé „*Kolizní úprava dědických poměrů s mezinárodním prvkem*“ se uchazečka věnuje spíše obecným a historickým otázkám předmětu svého zkoumání, jako je vymezení pojmů dědický statut – jednotný a rozštěpený, hraniční určovatelé – zejména státní příslušnost a obvyklý pobyt. Zcela pochopitelně uchazečka zabrousila i do problematiky týkající se zpětného a dalšího odkazu, výhrady veřejného pořádku, principů zjišťování a aplikace zahraničního práva a předběžných otázek v mezinárodním dědickém právu.

U hraničních určovatelů určujících dědický statut můžeme v poslední době pozorovat odklon od tradičního určovatele státní příslušnosti k modernímu hraničnímu určovateli obvyklému pobytu jako v jiných nařízeních Evropské unie. Ostatně i § 76 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém vychází z hraničního určovatele obvyklého pobytu. Ovšem i sama uchazečka píše o tom, že mohou nastat problémové případy určení obvyklého pobytu (str. 51 a násl).

V mezinárodním právu soukromém je jednou z možností určení rozhodného práva jeho volba jako projev autonomie vůle stran. I v dědickém právu se objevila možnost, aby zůstavitel provedl volbu rozhodného práva, jde však zpravidla o omezenou volbu práva na *lex patriae*. V souvislosti s výhradou veřejného práva je třeba souhlasit s uchazečkou, že aplikace výhrady veřejného pořádku v rámci evropského prostoru bude stále méně častá (str. 71).

V části třetí nazvané „*Prameny právní úpravy mezinárodního dědického práva*“ provádí uchazečka analýzu příslušné právní úpravy dědického práva (tedy jeho kolizní úpravy) v ZMPS, příslušných mezinárodních smlouvách a nakonec v nařízení o dědictví, jejich vzájemných vztahů apod. Přestože nařízení o dědictví vychází z principu *forum et ius*, tedy že by o dědictví měl

¹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012, o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení.

² Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží z roku 1980 nebo Úmluva o promlčení při mezinárodní koupi zboží z roku 1974.

rozhodovat soud podle svého hmotného práva, upozorňuje uchazečka na možné kolizní štěpení dědického statutu (str. 162 a násl.), což nepřispívá k právní jistotě jak zůstavitelů, tak i jejich dědiců.

Poslední třetí část nazvanou „*Dědický statut dle nařízení o dědictví*“ považuji za stěžejní část celé habilitační práce. Nařízení o dědictví stanoví jako hraniční určovatel obvyklé bydliště zůstavitele v době smrti. Zůstavitel si však může zvolit jako dědický statut právo státu, jehož je státním příslušníkem. Uchazečka považuje úpravu rozhodného práva včetně jeho volby za základ celého nařízení o dědictví (str. 181). V této souvislosti souhlasím s uchazečkou a její kritikou nemožnosti zvolení jako rozhodného práva státu obvyklého pobytu zůstavitelem.

Nařízení o dědictví neumožňuje osobám bez státní příslušnosti provést volbu rozhodného práva. Uchazečka má pravdu, že v době smrti již může občanství zvoleného státu nabýt (str. 195). Dědictví by se mělo projednávat podle práva, které zůstavitel svou volbou očekával. Příklad, se kterým nařízení o dědictví nepočítá, je případ, kdy zůstavitel, který je státním příslušníkem více států, provede volbu rozhodného práva všech států, jehož je příslušníkem. Do doby své smrti pozbude až na jedno státní občanství, půjde o účinnou volbu rozhodného práva? Může zůstavitel provést negativní volbu více právních řádů?

Nařízení o dědictví se vztahuje na dědické poměry s mezinárodním prvkem. Můžeme si hypoteticky vymyslet případ, kdy zůstavitel s obvyklým pobytem na území České republiky s veškerým majetkem zde provede volbu dědického statutu a jako rozhodné si zvolí polské právo. Následně před svou smrtí polské občanství získá. Jde o účinnou volbu dědického statutu?

Nařízení o dědictví přineslo sebou právní jistotu, že soudy v členských státech Evropské unie budou postupovat při určování dědického statutu jednotně. Avšak v ustanovení nařízení o dědictví je řada mezer či ustanovení, která nejsou zcela jednoznačná, tudíž lze očekávat z počátku i určité zmatky při jeho uplatnění v praxi. Uchazečka na mnoho takových otázek upozorňuje (jako příklad je možné uvést aplikaci únikové doložky – str. 227 nebo konkludentní volbu rozhodného práva – str. 321), přičemž zároveň podává návod, jak konkrétním problémům zabránit v aplikační praxi zabránit (str. 324).

Uchazečka na str. 319 píše, že v českém právním prostředí nejsou zatím v praxi příliš velké zkušenosti. S tím lze souhlasit. Ale nějaké zkušenosti se již vyskytnout musely. Protože uchazečka má o zkoumané problematice mimořádný přehled, jistě jsou jí známy i první zkušenosti aplikace ustanovení nařízení o dědictví v České republice. Mohla by při svém vystoupení na Vědecké radě o některých z nich pohovořit?

Habilitační práce je napsána srozumitelným, čtivým jazykem. Seznam použité literatury, zejména té zahraniční, právních předpisů i judikatury svědčí o hlubokém zájmu a velkém přehledu uchazečky o zkoumanou problematiku, prokazuje její hluboké znalosti nejenom mezinárodního

práva soukromého a evropského mezinárodního práva soukromého, ale i jiných právních disciplin, přichází s kvalifikovanými a podpořenými názory a závěry, často kritickými, což zcela jednoznačně svědčí o tom, že přesvědčila o své způsobilosti vědecey pracovat. Předloženou habilitační práci považuji s ohledem na její obsah za práci původní, originální, která přináší nové poznatey a rozvíjí vědu mezinárodního práva soukromého.

Ve smyslu § 72 odst. 3 písm. a) zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů, se pod habilitační práci rozumí „*písemná práce, která přináší nové vědecké poznatky*“. Jelikož oponovaná habilitační práce „*Dědický statut - právo rozhodné pro přeshraniční dědické poměry*“ zcela nepochybně splňuje podle názoru oponenta všechny požadavky kladené na habilitační práci, je prací původní a originální, **navrhuji**, aby po vykonání habilitační přednášky a úspěšné obhajobě habilitační práci před Vědeckou radou Právnické fakulty **byl JUDr. Mgr. Magdaleně Pfeiffer, Ph.D., udělen vědeckopedagogický titul**

docentka
v oboru Mezinárodní právo soukromé a právo mezinárodního obchodu.

V Praze dne 21. srpna 2017

prof. JUDr. Květoslav Růžička, CSc.